Sayı : 26 « Nisan 936 » Tom : 3

ALTIOK

Her Ayın Onbeşinde Çıkar

HALKEVİ DERGİSİ

Edirne

İÇİNDEKİLER

SAHİBİ ve YÖNETİM D.
İbrahim Akıncı

YAZI İŞLERİ DİREKTÖRÜ
E. Ruhiğ Günalp

Dizildiği yer : Suhulet basımevi

Basıldığı yer : İl basımevi

ALTIOK

EDİRNE HALKEVİ DERGİSİ

Cümhuriyetçiyiz Halkçiyiz-Ulusçuyuz-Devletçiyiz-Devrimciyiz-Lâikiz

DEĞERLERİ ÇOK YÜCE OLAN SÖZLER

SAYIN KÜLTÜRBAKANIMIZ S. ARIKAN TÜRKLERE DİYOR Kİ:

"Siz, bütün kültür dünyasını kuran adamların çocuklarısınız ve yine siz bunu bileceksiniz, siz bu gün çürümüş gibi görünen dünya kültürünü yeniden yaratacak Türk çocuklarısınız! „

Bu sözlerin yüce değeri üzerinde biraz durmak, düşünmek hepimiz için bir borçtur. Bu sözler bilgin bir kafanın, aydın bir zekânın ve engin duygularla dolup taşan cömert bir yüreğin derinlerinden fışkıran ışıklarıdır. Ankarada yeni bir kültür ocağının açılma töreninde sayın Bakanın söylediği sözler Türk dünyasını olduğu kadar ilim dünyasını da aydınlatacak değerdedir. O ilim dünyası ki yüce Türk devrimine gelenedek binbir garaz ve hileye saparak Türklüğün bu güne kadar her çağlarda insanlığa, medeniyete yaptığı sayısız hizmetleri inkâra, gizlemiye çalışmış; çok zaman da iftiralarla dolu yalanlar savurmuştur. Türklerin anayurdu olan Orta asyanın insanlığın, medeniyetin beşiği olduğunu söyliyenler, yahut Türklerin bu günkü medeniyetin hem kurucusu, hem de koruyucusu olduklarını kitaplarına geçirenler olmuştur. Fakat dünyayı aydınlatan yüce hakikat önünde bunların hepsi o kadar

sönük, cansız ve cılızdır ki... Bütün dünyaya Türklerin en eski millet, Türkçenin anadil; ve Türk yurtlarının medeniyet, kültür kaynağı, Türk uluslarının medeniyet, kültür yaratıcı, yapıcı ve yayıcıları olduğunu sarsılmaz bir şekilde açığa vurmak yine Türk jenisine, Türklerin çalışma ve araştırmalarına bağınlı kalmıştır. Türkler, şanlı atalarının tarih alanında kazandıkları sayısız hakları, hakkettikleri medeniyet kuruculuğu adını bunu çalmış ve gizlemiş olanlardan geri almıştır. Uluslar tarih alanında sonu gelmez işler gören, hünerler gösteren aktörler olduğuna göre bugünedek gelip geçmiş olan bütün Türk uluslarının aldığı, yerliyerinde başardığı çeşitli rollar arasında başta gelenler şunlardır: Medeniyetler kurmak, kendi cömert ve yüce kültürünü yaratmak ve yaymak, haksızlığa dayanan tahtları devirmek, yenilikler doğurmak ve insanlara – yar olsun, ağyar olsun – alabildiğine hak ve genlik dağıtmak..

Fakat Türklüğün çok önemli ve değerli daha başlıca bir rolü vardır: Zaman zaman çürüyen ve insanlığın bağrında iğrenç bir çıban olan sosyal kötülükleri atmak, kendi öz cömert kanından ve ulusal kültüründen yenisini yaratmak, kuvvet aşılamak, can vermek ve insanlığın refahına, saadetine yaramak, yardım etmek olmuştur; ve Türkler bu uğurda dünya uluslarından hiç birine kısmet olmıyacak, olamıyacak kadar büyüklükler göstermiştir. Bugün yeryüzünde hüküm süren (Uluslar arası amansız savaşı) ve (Ulusal kamugası her şeyden önce) düşünceleriyle Türklerin medeniyetleri kurmak ve korumak yolundaki cömertlikleri uyuşamaz, hoş görülemez bile olsa Türkler ululuklarını hem bununla, hem de dünyanın dört bucağında kurdukları sayısız medeniyetlerle dünyaya tanıtmışlardır. Unutmıyalım ki bu günün batı acun ve medeniyetinin çok çürük, sakat ve kötü tarafları vardır: İnsafsız sömürgecilik, kendi uluslarından olmıyanları hayat hakkından yoksundurmak, sınıf kavgaları gibi; gittikçe incelen, derinleşen ve ihtiraslara hız veren, biraz da saçmalıyan bir kültür! Hepsinin üstünde ve ruhlara baskı olan ateşli, telâşlı bir makineleşme. silâhlanma, her şeyi yutmak isteyen kızgın bir iştiha batı medeniyetinin çürüklükleri-

Ulusal Birlikte

Sevgi ve İstek

> Ulusal birliği meydana getiren en üstün ide ulusal irade, ulusal varlık ve ulusal erkinlik şuurudur.

Türk ulusçuluk teorisi ve ulusal birlik ideolojisinin ana çizgilerini yazarken Türk ulusçuluğunun en ileri yalvacı olan Ulu önderin bize gösterdiği yaltırıklı yolu, geniş ulusçuluk ideyelini hiç bir zaman unutmamak gerekliği karşısındayız. Dar ulusçuluk teorisinin, ırkçı ve fiziyolojiste nazariyenin ulusçuluk ilkoyunun anlamını kavramağa niçin yetmediğini söylemeği şimdilik diğer bir yazıya bırakıyor; ulusal birliği ulusal irade, ulusal varlık ve ulusal erkinlik şuurunda bulan ulusçuluk teorisine tekrar gelebiliriz. Türk ulusçuluk tezini en çok koruyan ve en iyi kav-

ni ortaya atmakta, meydana vurmaktadır. Her medeniyet gibi bu günün medeniyeti de kendi kurdunu içinde taşımaktadır; bu kurt onu içinden hayli kemirmektedir. Bütün bu hakikatlar karşısında Türk gençliğinin, Türklüğün elele vererek kendine özgü büyüklükte özel medeniyetini yine kendi dehasiyle kurmak, ulusal kültürünü işlemek, derinleştirmek, yaratmak ve yaymaktır. Kim diyebilir ki Türkler bir kez daha kültür itibariyle tarihsel ödevlerini yapmak üzere bulunmuş olmasın ? Batı acunu kültürüne yeni hızlar verecek, hayat aşılayacak elemanları yeniden yaratmış olmaşın ? Türk dünyası ve ATATÜRK devrimi insanları bu tarihsel ödevlerinin başına geçmiş, var gücüyle çalışmıya koyulmuştur.

Sayın Kültür Bakanımızın bize söylebikleri, müjdeledikleri de bunlardır.

E. Ruhiğ GÜNALP

ramağa yarayacak olan fikirleri besleyen ve yaşatan ideolojiyi de burada bulabiliyoruz. Kitaplarımızda "Ulusal birlik; dil, kültür birliğine dayanan sosyal, tinel varlıktır„ denildiğine göre Türk ulusçuluk tezi ile batı bilginlerinin "Ulusal iradeyi, ulusal varlık ve ulusal erkinlik şuurunu„ ulusçuluk ideyelinin en üstün prensibi olarak tanımaları arasında tam bir uygunluk var demektir. Yalnız batı bilginlerinin "kollektivist„ ulusçuluk teorisi dedikleri ve "kollektif varlık, kollektif şuur„ düsturu ile ortaya atılan, kollektif hayatta birlik yaşama iradesini ön plana alan, kollektif şuurun teklerin istekleriyle ilgili olduğunu güden bu okulun ana prensibinde dü şundüren, iyi iyzah olunmayan cihetler vardır. Ulusal birliğin en üstün ideyeli "her şeyden önce ulusal birlik isteği ve şuuru„ olduğuna göre doğrudan doğruya sayı, kemiyet en ileri plana alınmış oluyor. Burada sayı, kemiyet en büyük kuvvettir; ulusal birliğin esas temeli, aralarında birlik olarak yaşama iradesi ve şuuru sarsılmaz bir halde olan sayılı teklerin bir araya gelişidir. O zamanda hatıra şöyle bir soru gelmektedir : Bir araya geliş bu teklerin doğrudan elinde olabilir mi? Ulusal varlık tarihiğ bir zaruret olduğuna göre bu "toplanış ve bir araya geliş„ hiç bir zaman hiç bir surette teklerin elinde olmamıştır. Yalnız şu kadarı var ki tekler, kendi istekleriyle, ulusal varlık şuurunu duyduklarını, ulusal birliğe bağlılıklarını sırası gelince göstermeli, ispat etmelidirler. Bu ise seçimlerde ulus teklerinin oylarını kullanması, ulusal iradeyi, ulusal varlık ve erkinlik şuurunu belirtmesi, bir nokta etrafında toplayabilmesidir. Ulus hayatının özü sayılan bu canlanış, depreniş ve toplu çalışma bütün halk topluluklarında, kollektif varlıklarda, ulusal birliklerdeki dinamik kuvvetin kendini göstermesi ve ulus varlığını koruması şeklinde oluyor. Daha kısa ve kesin olarak ulusal birlikte ulusal iradenin üstünlüğü „ulusal varlık, ulusal erkinlik şuuru ile eşittir !„ denilebilir. O halde erkinlik şuuru dinamik bir kuvvet halinde yaşamadıkça ve her şeyden üstün bir değer almadıkça ulusal birlik tutsak, ölü bir varlık olur. Böyle ölü bir varlık için ise, diğer uluslar tarafından çabucak yutulacağından ötürü, yer yurt yoktur; varlık sözü boş tur, fazladır. Ulusal iradesi, erkinlik şuuru olmıyan bir ulusun er

geç yokluğa yuvarlanacağını nice bir çok tarihiğ hâdiseler bize söyleyip duruyorlar!

Türk erkinlik savaşı ulusal birliği en yüce düzeye çıkarmış olmasının sırrı burada bir daha anlaşılmış oluyor.

"Eğemenlik ulusundur„ sözü de Türk ulusçuluğu bakımından ulusal birliğin kuvvetlenmesi, berkitilmesi için ulusal erkinlik şuurunun her vakit uyanık, canlı ve dinamik olmasını gerekli kılmaktadır. Türk ulusu bu gerekliği erkinlik savaşımın ünlü ve şanlı günlerinde olduğu kadar bu gün dahi takdir etmekte ve önemle karşılamaktadır. Ulusal irade, ulusal birlik ve erkinlik şuurunun canlandırılması, tavlandırılması ve kuvvetlendirilmesi bir bakımdan ulusçuluk ülkü ve ideyelinin en esaslı ana fikirleridir. Türk ulusal varlığı gibi, Türk ulusal kültürünün yenibaştan canlanışı, dirilişi, yücelişi ve yapılışı da bu ana fikirlere dayanmaktadır, Türk ulusal erkinliğinin korunması kadar, iyi anlaşılması ve gönüllere dolması için yapılan bütün gayretler hem çok yerinde, hem de çok değerlidir. Bütün Türk ulusçuları için en kuvvetli istek ulusal birlik ülküsü kadar ulusal erkinlik şuurunun gönüllerde kudretli bir ateş gibi bütün ışığı ve sıcağı ile dipdiri yaşamasıdır. Atatürk devrimile tarihe ve acuna yeniden doğmuş olan yüce Türk ulusu için ise bu hiç te zor bir iş değildir. Son günlerde C. H P. nin hazırladığı ve yaydığı "Türk ulusal erkinlik ve devrim„ konferansları, yurdun dört yanında uyandırdığı heyecan ve sevinçler iğtibariyle ünlü Türk ulusunun bu konuda ne kadar hisli, uyanık ve canlı olduğunu bir kez daha göstermiştir. Bu vesile ile bütün Türk kardeşlerimiz ekonomide, yaşayışta, duyuş ve düşünüşte olduğu kadar her alanda ulusçu olduklarını ve her şeyden önce ulusal irade, ulusal birlik ve ulusal erkinlik şuuruna değer verdiklerini herkese anlatmış oluyorlar. Ulusal erkinlik savaşını büyük kahramanlıklara, Ulu önderin ve bütün devrimci arkadaşlarının yaptıkları büyüklükleri hatırlamak her vakit bizim için kutlu bir ödev olmalıdır. Bu hatıralar ulusal birlik ideyelinin kanı, canı ve kalbidir; ulusal irade, ulosal birlik ve erkinlik duyuşu bu sayede beslenmekte, dinamik yaratıcı bir kuvvet halini almaktadır.

E. Ruhiğ GÜNALP

Nutuk

Bir yıl önce neşrettiğim "Meriç'ten Tuna'ya„ isimli gösterişsiz kitabımı "Yosunlu çeşme„ başlıklı bir öykü ile bitirmiştim. Gerçek, bu öyküyü tasvir eden bendim; fakat bende o çeşmenin vasıflarını bulanlar, beni, hased ve istirkap hislerine kapılmaksızın, olduğum ve yaşadığım gibi tanıyan sayın ve seçkin soydaşlarımdı.

Bir çeşmenin akışı halinde ardı arası kesilmiyen diyemlerle söylemeğe mecbur bulunduğumuz öyle mefhumlar vardır ki bunları düzenlik konuşmalarla tekrarlamak ödevinin kutsal aşkına tutulmadıkça devrim'in bütün bir yüceliğine inandırmak şöyle dursun kendi inancımızı dahi, kabil değil, berkitemeyiz.

Heyecanlı konuşmalarımın bir kaç tanesini dinlemek bahtsızlığına uğrayan zayıf karekterli bir iki arkadaşımın, biribirlerine bakarak ve bıyık altından gülümseyerek, benim için :

„— Nutuk atıyor..„

Dediklerini hayretlerle işittim. Bu duyuk karşısında benim de gülümsediğime işkiliniz olmasın; ne çare ki onların gülüşleriyle benim gülüşüm arasında hüzünlü deneştirme farkları vardı.

Uzun zamanlardanberi içimi kanatan bu duyuğumu, Trakyanın her onursal atılımında güzel saçlarının birer demetini kaybeden değerli yönderlerimizden bir zata hikâye ederek (ses) ve (söz) savaşının, bence, taşımakta olduğu önemi anlatmıştım.

İçli muhatabım, bu konuda, benimle beraber olmuş ve eski bir ozanımızın eski, fakat dikkate değer çok yeri olan dört satırlık bir kıt'asını okumuştu.

Şâir diyordu ki :

Söz, kalibeti kadri beniâdeme candir;
Söz, vasıtai rabıtai âlemiyandır.
Yarab ! Bu ne halet, bu ne tesir ki ; bir söz
Ravnak şekeni ma'rekei seyfü sinandır.

Henuz mürekkebi kurumıyan yazılarımın birinde :

« Düzenli tekrarlamaların kanışta, kavrayışta, görüşte ve inanışta önemli tesirleri vardır.

Bunu, yurd ve devrim işlerinde, yaymak; sindirmek ve benimsetmek vazifelerini değerli omuzlarında taşıyan seçkin soydaşlarıma hatırlatmak benim için kutlu bir ödevdir.»

Demiştim.

Yurdumuzun kültür kaynakları olan halkevlerinde gönüllerimizin bütün bir susamışlığiyle aradığımız ve görmek istediğimiz toplulukları bulamadığımız zaman gözlerimizi başka taraflara değil, bizzat, kendi vicdanlarımıza çevirmeliyiz. Bunu bütün bir duyarlığımızla yaptığımız gün anlar ve itiraf ederiz ki bıyık altı gülümsemelerine fazla kapılışımızın ve hele bu kültür kaynaklarında düzenle tekrarlanması gereken ağır ödevleri, çağı gelmeden, okul öğrenicilerine bırakışımızın haklı cezalarını çekiyoruz.

Herşeye rağmen, değişmez inancımı bir defa daha tekrarlıyayım :

Yeni Türkiye'nin 16 yıl içindeki atılımlarını, devirler arasındaki deneştirmeli ölçülerini, geleceği hazırlama savaşlarını kutsal bir aşk alevi ile yaymak, anlatmak, sevdirmek, sindirmek ve benimsetmek işlerinde başlıca dayanaklar şunlardır :

A— Ülküyü ve amacı gerçekten kavrıyanların kendi inançları,

B— (iş) le ve (eser) le inandırma yolundaki savaşlar,

C— Bu önemli savaşa (ses) le ve (söz) le girilme gereği..

Dinlemek bahtiyarlığına erişmiş olan soydaşlarımız, tazeliği henuz kaybolmıyan heyecanlariyle anlatıyorlar ki 16 yıl içinde olgun bir Cumhuriyete hayat vermiş olan en büyüğümüz ve ulusal şefimiz Atatürk' bütün bir devrim ve gelişim savaşlarımızın engin öykülerini tamam yedi gün içinde bitirmiş; 543 büyük sayfa tutan ve nesilden nesile intikal edecek olan bu eşsiz "Şehname„ nin adına kısaca :

— Nutuk

Demişti.

M. Behçet PERİM

Çocukta Oyun Gerekliği

[OYUN ÇOCUĞA DÜNYAYI TANITIR.]

Bir ulusun kuvveti, o ulusun bünye ve sağlam sıhhati ile ölçülür. Bir ulusun sıhhatli olması da; çocuklarına verilecek önem ile bu çocukların sıhhatli olmasına bağlıdır.

Bizler çocuklarımıza vücutları için lâzım olacak ekmeği değil, onların ruhiğ gereği olan gıdaları da temin etmeğe ve vermeğe borçluyuz. Meşhur terbiyeci Frobel bir eserinde der ki: [Bir çocuğa mühtaç olduğu şeyleri tedarik etmek zor bir şey değildir. Yalnız ruhiğ ihtiyacı görmek bu derde derman bulmak zordur..]

Bu sebeptendir ki; çocuk kendi haline bırakılıyor ve durgun oluyor. Bu durgunluğu hissettiğimiz gün hatamızı anlayor ve tashihe kalkışıyoruz. Ne yazık ki bu tashihte de geç kalmış oluyoruz.

Çocuğu terbiye etmek okutmasından zordur. Çocuk gözlerini evinde açar. Onun acunu evi olur. Acundaki sevgıyi ve güzelliği çocuk evde öğrenir. Şu halde :

Sıhhiğ ve düşkel sebeplerle sakat olmıyan çocukların anormal olmasındaki sebep sevgi, şefatten mahrumiyetle kendisiyle meşgul olunmamaktan ileri gelir,

Küçüklüğünde annesi kendine şarkı söylemiş, masal anlatmış, onunla oynamış ve oyun öğretmiş ise; çocukta uyuyan bazı duygular zamanında uyandırılmış olur.

Anne ile çocuk arasındaki rabıta çocuğun acun ile olan münasebetinin başlangıcıdır. Bu başlangıçla çocukta dört bünye ayrılır :

1— Faal ve yaratıcı çocuk,
2— Düşünen çocuk,
3— Cesur ve atılgan çocuk,
4— Utangaç ve durgun çocuk.

1— Faal ve yaratıcı çocuk, kendikendine oyuncaklar yapar, oyunlar iycat eder. Bu tip çocuklara rehberlik edilecek olunursa gösterecekleri hüner ve marifet-

lerinin daha şümullü bir şekilde meydana çıktığı görülür.

2— Düşünen çocek; bir kenara oturur. Başkalarının yaptıgı işleri seyretmekten zevkalır. Bu tip çocukları emsal arasında rakabete ve teşvike sevkederek faal bir hale sokmalı; durgunluk itiyadından kurtarmalıdır.

3— Cesur ve atılgan çocuk: Kendine ve başkalarına ziyan vermiyecek bir şekilde yaptığı hareketleri müsamaha ile karşılarsak; bu tip çocukların cesaretini bir kat daha kuvvetlendirmiş oluruz.

4— Durgun ve utangaç çocuk: Bu tip çocuklara yapabilecekleri işleri tevdi etmeli. Aynizamanda oyuna sevkederek kendilerindeki durgunluk itiyatlarını söküp atmağa çalışmalı. Diğer tip çocukları kendisine nümune olarak göstermeli. Bu suretle çocuğu pısırıklıktan kurtarmış olmalıdır.

Araştırma ve görme ile pek güzel anlaşılabilir ki: Bir çocuk oniki yaşına kadar iyi terbiye almışsa; bu yaştan sonra da ilerlemeğe başlar. Oniki yaş çocuğun hayatında dönemeç yoludur. Bu sebeple çocuğa büyük bir serbesiyet verilmelidir;

Aristo diyor ki: [Oynamıyan ve serbest olmıyan, oyunda zekâ eseri göstermiyen çocuk büyüdüğü zaman parlak olamaz..] Anlayoruz ki çocuğun oyun oyuaması yarınki hayatın tohumlarını atması demektir.

Bugünkü büyüklerin hayatı dünkü oyunlarının mirası değil de nedir? Şu halde: Oyun ciddiğ hayatın idamesine hazırlık mümaresesidir. Bu sebeptendir ki: Çocuğun tamamen tekâmül etmiş bir insan olması için uzun müddet oynaması zaruriğdir.

Çocuğu bu ruhiğ gıdasından mahrum edersek hayata sosyeteye güzel bağlı olarak atmış oluruz. Hayatın bu dağdağalı ve çapraşık yollarında yürümekten çabık usanır. Ve hakikiğ insanlıktan pek uzak kalır.

Halbuki: Oyunla, oyun araçıyla elde edilen işler tekrarlandığı için uzun müddet ânide kalır.

Bilhassa sulh zamanları yapılan askeriğ manevralar bu mahiyette değil midir?

Çocuklar arasında görülen muhtelif oyunlar vardır. Bu oyunlar, lisan, fikir, tahlil, harekâtın kuvvet ve süratlerini tekâmül ettirmek için yegâne çarelerdir.

Koşular... sıçramalar, taş atmalar... Bazı da sözler vardır ki bu sözlerin söylenmesi pek güç-

tür. Meselâ: (Keşkekçinin keşkek kepçesi, Kırk küp kırkının da kulpu kırık küp, Bir berber bir berbere bire berber beri gel) gibi çabuk, çabnk söylenmesinde ve meleke kazanmasında çocok lisan oyunları yaparak sözlerin çabuk söylemesine çalışır. Tahayyülün çocuk hayatında çok büyük ve önemli rolü vardır. Çocuğun hayali pek küçükten terbiye ve tenmiye edilmelidir. Bu da çocuğun bu kabil oyunları çok oynaması ile kabil olabilir.

Bizçe, çok ehemmiyetsiz addedilen bazi şeyleri çocuk kendince çok mühim addeder ve ona büyük bir kıymet verir.

Meselâ: Bir ağaç parçasını at yapar. Ona kimsenin dokunmasına asla razı olmaz. Onu en kıymetli uzvu gibi saklamak ve korumak ister. Tâ ki kendisi usanup terkedinceye kadar ona başkalarının da kıymet vermesini arzu eder. Usandıktan sonra başka bir şeye düşer. Bu defa da kibrit kutularından vagon ve lokomotif yapar. Bir zaman da bununla oynar, keza çocuk üzerinde müessir olan şahısları temsil eder.

İşte bu nevi oyunlara hiç bir suretle müdahale edilmemeli. Hattâ anneler onlara rehberlik ederek çocuğa cesaret vermeli. Yapılan işlerde muvaffakıyetin pek büyük olduğunu hissettirmeli ki çocuğun araştırma kabiliyeti artmış olsun. Gerçi çocuk aslından mütecessistir. Fakat araştırma kuvvetlenecek olursa şüphesiz daha iyidir. Çocuk, anasına, babasına, öğretmenine - niçin, neden - suallerini hiç usanmadan sorar. İşte ilerlemeğe mühtaç olan çocuk her şeyin aslını öğrenmek istiyor.

Maalesef pek çoklarımız çocuklarımızın bu suallerini cevapsız bırakır ve çocuğu kendi haline terkederiz.

[Sual sorma çağında olan bir çocuk babasiyle gezmeğe gidiyor. Gezmeden dönünceye kadar arkası kesilmeyen birsürü - niçin, neden - sualleri babanın canını sıkıyor. Baba yolu kısaltmak için şuradan kaldırıma çıkalım diyor] derhal aralarında şu konuşma başlıyor:

— Kaldırım nedir baba?

— Düzeltilmiş taşlar ile yapılan yollara kaldırım derler,

— Taşı ne için düzeltirler baba?

— Kaldırım yapmak için.

— Bu taş neden kaldırım taşı olmuş baba?

Adamakıllı canı sıkılan baba çocuğu cevapsız bırakmamak için:

— Kaldırım taşı olmak için, demiş.

Çocuğun sorduğu sualleri cevapsız bırakacak olursak; onun hayatı üzerinde menfiğ tesirler bırakacağımıza şüphe etmemeliyiz. Çocuktaki; araştırma, büyüklerdeki araştırmadan çok başkadır. Büyükteki araştırma, keşif ve sevince bağlıdır. Çocuk ise mütecessis olmak sevinciyle araştırmağa meyleder.

Çocuklarımızın ceplerini yoklayacak olursak buna bizzst şahit olacağız. Çocuğun cebi hakikiğ bir araştırma müzesi olduğunu göreceğiz.

Tel, demir parçaları, küçük taşlar, ip, cam parçaları, renkli kâğıtlar, çiçek yaprakları.; v.s..

Araştırma çocuğun dikkat ve bilgisini artırmakla, duyuşlarında büyük değişmeler yaratmağa sebebiyet verir. Tahammülü artar.

Rekabet ve bediiğ hislerini kuvvetlendirir.

Çocuk gelecek zamanda görebileceği bir işi ancak oyunla taklit eder. Fakat bazı çocuklar yaptıkları oyunlardaki icraatları çabucak gösterirler. Bazıları da bir işi meydana getirmeden evvel düşünürler. Muvafık görürlerse, kuvvetleriyle mütenasip bir iş meydana koyarlar.

Şu halde : Çocuğa kuvvetli fikirler verilmesi lâzımgeliyorsa; kendisini zaptedebilmesini öğretmeli ve bunu telkin etmelidir.

İhsan ATAÇ

Tarihî tetebbular
11

Edirne Kabristanları

MURADİYE

4

Edirnede bir çok büyüklerin ebedî rahat yatağı olan ve sayısız kıymetli taş ve kitabeleri içinde saklayan kabristanlar arasında "Muradiye„ kabristanının mühim ve tarihî bir mevkii vardır.

İkinci Muradın 837 tarihinde yaptırdığı bugünkü Muradiye camiinin cenup cihetine bitişik ve etrafları pencereli ve düzgün dıvarlarla sarılmış ve diğer birçok mezarlıklar gibi hayvanlara otlak olmaktan kurtulmuş olan bubeşyüz yıldan daha evvelki kabristanın içi boşalmış karaağaçlarının altında en eski olmak üzere Celâleddin çelebi ile kardeşi Cemaleddin çelebiyi görüyoruz. Tarihin malı olan bu iki kardeş Beaiddini Veledin ahfadındandır. Babaları Emir Âdildir. İkinci Murad, Edirnenin Saray içine bakan güzel ve yeşil bir tepesi üzerinde sonradan camiye çevrilen bu âsitaneyi bina ettiği vakit Konyadaki Büyük çelebinin Edirneye ilk tayin ve Murada takdim ettiği vekili Celâleddindir. Bunun vefatından sonra yerine biraderi Cemaleddini göndermiştir. Konya çelebisinin Edirneye verdiği bu ehemmiyet ile kendilerine çok bağlı görünen Murad Hana bir hizmet olmakla beraber onun yanında ve meclisinde kendi sülâlesinden emin ve mutemet adamlar bulundurmuş gibi bir siyaset takip ettiğiği şüphesizdir. Esasen Muradın da Edirnede böyle bir hankah yapmaktan ve ona pek büyük

bir tahsisat ayırmaktan ve Çelebiden buraya âlim ve fazıl bir zat göndermesini istemekten maksadı; yalnız dervişane değil, o sırada büyük bir kudret ve nüfuz sahibi olan Konya Celâlîlerine bir cemile göstermek ve o suretle kendilerini daima kazanmak ve bu kaleyi içinden fethetmek gibi durendişane qir harekette bulunmaktan ibaret olduğuna da hükmedilebilir.

Murad tarafından bu maksatla aranılan ve yine böyle bir fikir ile Bdirneye gönderilmiş olan Celâl ve Cemâl kardeşler ikisi de çok zeki ve muktedir birer zat oldukları gibi ilim ve ameli nefislerinde birleştiren birer din âlimi ve birer dünya adamı idiler. Murad bunları yanından ayırmadı. Kendilerinden maddî manevî istifade ve istikada eder göründü ve etti. Çok defa ziyaretlerine gider ve âyinlerinde de bulunurdu ve bu suretle Konya ile olan irtibat ve münasebeti idame ve takviye eylerdi. Celâleddinin vefatı 843, Cemaleddinin de 850 dir. Yanyana gömülüdürler. Mezarları kabristanın şarka doğru olan pencereleri önündedir. Eski kitabeleri yoktur. Sonradrn konulan kitabelerde bunların Celâleddin Rumînin altıncı evlâdı oldukları yazılıdır.

Burada mühim âlemler yaşamış olan Seyid Osman (1081) mezarlığın minare kapısı yanındaki köşededir. Bu zat meşhur hattatlardandır. Sanayii nefiseye çok bağlıdır. Çelebi Mehmedin Eski camiinin elyevm mevcut yazılarının bir kısmı bunundur. 1085 te ölen ve Kanca namiyle meşhur olan Ahmet dede türbededir. Yine burada büyük bir mevki alan ve Edirnede fesahat ve belâğati beyaniyle, zarafet ve nezaketi tabiî ile anılan Seyid Hüseyin (1095) mezarlığın cami dıvarı tarafında gömülüdür, "Sema'hanei edep„ şiirlerinde "Şehidi mahlesi kullanan Hüseyin „ diyor ve vefatını 1082 kaydediyor. Bunun güzel ve âşıkane şiirleri çoktur. Bunun yanında da şiirlerinde heyeti tahallüs eden ve 1110 tarihinde vefat eden Kanbur Ahmedin kabri vardır.

Bunların arasında ikiyüz elli senelik eski bir kabir taşına tesadüf ediyoruz [İmamıâzam sülâlesinden şeyh Mehmed 1105]. Bu zat hakkında başkaca bir malûmat elde edemedim. Kimbir? Ne vakit ve niçin Edirneye gelmiştir? Hiç bir kayde tesadüf edemedim. Muradiyenin son hâdimi fazılı muhterem Bay Salâhaddin de bunun hakkında beni

aydınlatacak fazla malûmata sahip olmadıklarını söylediler.

Muradiye kabristanıua şeref ve kıymei veren, Muradiye ve Edirne tarihinde büyük bir mevki alan Türk şairlerinden ve buranın emekdarlarından Neşatî ve Enis merhumların mezarları her vakit ve herkesin daimî birer ziyaretgâhıdır. Neşatînin ismi Ahmet, Enisin de Receptir. İkisi de Edirnelidir ve bellibaşlı şairdir. Divanları vardır. Tezkiretüşşüeralar tercemeihalleriyle, kasideleriyle, şiirleriyle, gazelleriyle doludur. Neşatînin vefatı 1085, Enisin 1145 tir. Bunlar bu mamurenin başında bulundukları müddetçe o muhit âdeta bir darülirfan halini almış, Edirne bir şuara kaynağı olmuştur. Tarihlerin beyanına göre Neşatîden tefeyyüz eden kimseler başka bir ifade ile onun yetiştirdiği şairler yüzden fazladır.

Edirnede vazifei askeriyesini ifa eden Serezli Cevdet paşa da bu kabristanda yer alr ıştır. Bu gün yaban ellerde bulunan bizim Serezin kibar bir ailesine mensup olan bu zat. askerliğinin uzun senelerini, tabiri diğerle, hayatının kısmı âzamını Edirnede geçirerek bütün Serezlilere olduğu kadar Edirnelilere de kendisini sevdirmiş, Edirneye çok bağlanmış. vefatına kadar Edirneden ayrılmamış, Serezde doğan ve büyüyen ve fakat Edirnede yükselen Cevdet paşa; Cumhuriyet hükûmetinin bugünkü Tekirdağ valisi Haşim Cevdet ve kardeşi Akif Cevdet gibi iki canlı ve değerli eser bırakarak vasiyeti mucibince “Muradiye„ kabristanına defnedilmiş ve ebediyyen Edirneli kalmıştır. Familyası Ârife Hanım da yanındadır.

Cevdet paşanın yanında ikinci ordu levazım reisi yine bizim Serezli İbrahim paşanın mezarı vardır. Serez redif kumandanlığından Konya ve bilahara Edirneye tayin olunan bu İbrahim paşa Alemdar Mustafa paşanın sadareti zamanında Çırpıcı ve Kâathanede toplanan ve tarihlerde Kâathane mazbatası namiyle anılan “Senedi ittifak„ ı imzalayan Rumeli ve Anadolu âyanlar meclisine Rumelinin aynülâyanı sıfatiyle ve bütün koca Rumeli namına iştirak eden Serezli büyük İsmail Beyin oğlu vüzeradan Belgrad muhafızı ve Selânik müşiri şair Yusuf Muhlis paşanın hafididir. İbrahim paşa Edirnede esrarengiz bir surette ölmüş ve büyük bir ihtifal ile Muradiyenin karanlıkları içine gömülmüştür. Çok temiz kalpli, yüksek bilgili, kılıcı kadar kale-

mi de keskin devlet adamlarındandı.

Yarım asır kadar uzun bir müddet Muradiyeye şeref veren ve hüsnüahval ve etvariyle Edirnelilerin büyük bir hürmet ve muhabbetini kazanarak dairesi bütün Edirne ziyaretçileriyle dolup boşalan Ali Eşref merhum ile şuaradan Halit Bey de Muradiyededirler. Ali Eşref, Muradiyenin son hâdimi Salâhaddinin babasıdır. Meydanlıktaki mahalli mahsusta medfundur. Halit Bey askerî levazım müdürü olarak Edirneye gelmiştir. Celâleddinin âşıklarından ve onun yolunun saliklerindendir. Bu yolda yazılmış çok kıymetli şiirleri ve eserleri vardır. „Şerhi aşknamei veled„ i basılıdır. Bundan başka Celâleddin Rumî ve Sadreddini Kunnevî namlarında iki kıymetli telifi vardır.

Muradiye kabristanının en son tarihî ve daimî misafiri Osmanlı devrinin ittihatçı şeyhülislâmlarından Musa Kâzım merhumdur. İngilizlerle, Fransızlarla, İtalyanlarla, Yunanlılarla elele, başbaşa veren hürriyet ve itilâf kabinesi; kendisini İstanbulda ikamet ettiği Aksarayda, Cerrahpaşa caddesinde Sinekli bakkaldaki konağından ansızın kaldırarak Edirneye nefy ve tağrip etmişti. Merhum bu hakarete tahammül edemedi. Hastalandı ve Edirnede öldü. Ulûmu nakliyede olduğu kadar, ulûmu akliyede de yüksek bir kudret ve kuvvete sahip olan bu tarih adamı; Muradiyenin şark tarafındaki birinci pençeresinin arkasında kendini bilenlere ve görenlere âdeta bir tarih ve bir ibret dersi veren mütevazı bir manzara arzetmektedir Merhum Erzurumludur. Türümde doğmuştur, Yüksek mekteplerde, hukukta senelerce hocalık etmiştir. Muallim Naci'ye fıkıh ve felsefe, Ahmet Mithata tefsir okutmuştur. Musa Kâzım; Serezde asılan ve gömülen şeyh Bedreddinin meşhur varidatı ile Cemaleddin Nurinin vahdeti vücudünü, İmamı Gazalînin tehafüt felsefesiyle İbnirüşüdün ecvibesini Türkçeye çevirmiş ve ayrıca küçük büyük eserler telif etmiştir. Meşrutiyet ilânını müteakip meclisi âyana âza seçilmiş ve 1328 Recebinin dördüncü günü de şeyhülislâm ulmuştu. İstifa etti. Bilâhara tekrar o makama geçti. Onun zamanında ben meşihatta başkâtip idim. Gerek resmî yazılarda ve gerek eserlerini ve hususî mektuplarını tahrir ve tebyiz etmekte kendisinin ilimü fazlından çok istifade ettiğim merhumu burada da hörmet ve rahmetle yadetmek fırsatını bulmaktan büyük bir zevkalmış oluyorum.

Esad SEREZLİ

Atilâ

M. S. (395). Yılının ilkbaharında, Tuna kıyısında dizilen arabalarda şenlik yapılıyor. Dümbelekler çalınıyor, genç kızlar elele tutmuş oyniyorlar. Suvariler harp şarkısı söyleyerek ormana yürüyorlar: Avlanacaklar. Çünkü o gün hâkanları Muncuğun şöleni var, çünkü o gün bir Tiğin daha doğmuştu.

Kâhinler toplandı, kumandanlar çağırıldı, bu çocuğa bir isim konacaktı; kondu: Atilâ!;.

Muncuk az zaman sonra öldü. Atilâ ve agası BLLDA küçük olduğundan Muncuğun yerine kardeşleri (Rua-Aybars-Oktar) geçtiler.

Atilâ büyüdü. Daha pek küçükken Hun suvarilerinin bütün hünerlerini öğrenmişti. Oynak ve dışnomal zekâsile amcalarının kötülüklerini gördü, onları tenkit etti. Bu durum amcalarının hoşuna gitmedi. Atilâ Roma ile yapılan dostluk muahedelerine göre Romaya rehine verildi.

Atilâ Romada çok kalmadı; fakat Romanın çürük yerlerini pek çabuk öğrendi. Daima inzivaya çekilerek kıral olduğu zaman kuracağı evrensel ulusun üstünde işledi. Küçükten beri hayalinde yaşttığı plânını genişletti, şu şekle koydu:

I— Hun askerlerini para mukabilinde diğer uluslarda çalışmasına mani olmak.

II— Dağınık Türk boylarını bir araya toplayıp kuvvetli bir Türk birliği kurmak.

III— Cermen ve İslâvları mahv etmek.

IV— Roma Bizansı yıkıp zengin olduktan sonra.

V— Hint, Çin ve İranı alıp evrensel bir Türk imperatorluğu kurmaktı..

Atilâ memleketine döndüğü zaman amcası Oktarı burguntlularla mücadelede ölmüş buldu. Tuna havzasının hakimi

yalnız Rua kaldı; çünkü Aybars Kafkaslarda hüküm sürüyordu. Atilâ Türklere has bir sabırla kıral olmasını bekledi. Zamanını av ve seyahatla geçirirdi.

Bizanslılar Tuna hududundaki kabilelere silâh ve para vererek isyan ettirdiler. Rua isyanı bastırdı fakat dostu olan Bizansa kızdı. Bir nota gönderdi ise de karşılığını görmeden öldü. Teodos bu notadan çok korktu. Romaya ne yapacağını sordu. Romada hassa ordusu kumandanı "Aetyüs„ Rua'nın yanında büyüdüğü için kendisi bir mektnp yazdı (af mektubu).
Bizans elçileri Hun topraklarına girince bir müfreze askerle karşılandı o civarda ordugâh kurmuş olan Atilâ'nın karşısına getirildi:..

Atilâ at üstünde muhafızlar etrafını sarmış idi; elçiler geldi. Atilâ bir baş selâmı ile misafirleri karşıladı, attan inmedi?.. Emre benzer sözlerile şunları söyledi:

— Şimdiye kadar verilen (350) altın cizye (700) e çıkarılacaktır.

Bizansa kaçan Hun suvarileri geri verilecek.

Her Bizas esiri için (12) fidye ödenilecek.

Bizans Hun düşmanlarile birleşemiyecek.

Belgrat havalisi Hunlara kalacak.
Bu muahede ile Bizans Hunların bir tıabi'i mertebesine inmişti. Bu vak'a M. S. (431) de Margüs mevkiinde olduğu için bu muahedeye Margüs muahedesi dendi.

Atilâ planının birinci maddesini oldukça başarmış; şimdi ikinci maddeye geçmiştir: Bazı asi kabileleri itaat altına aldı. Ve amcası Aybarsa gitti onu tatlılıkla kendine bağladı. Oradan Çine gitti.. Maksadı doğu sınırlarını emniyet altına almaktı. Aldı. Geri dönüşünde Kara deniz kıyısında Akatzirler boyu Romalılar tarafından isyan ettirilmişti, bu isyanı bastırdı.

Tuna havzasına geldiği zaman kardeşinin birçok işlerine karıştığını gördü buna üzüldü. Bir kaç gün sonra kardeşi bir avda öldü. Bunun üzerine gayri memnunlar dedi kodu yaptılarsa da Atilâ bunlara kulak asmadı; yalnız bütün ihtiyar kabile reislerini değiştirdi. Yerine kendi yaştaşlarından kimseleri atadı;

Atilâ parasız kaldığı zamanlar Romaya Bizansa elçi gön-

deriyor; tehdit ediyor; para koparıyordu. Bazı sudan sebeplerden dolayı Bizansa da elçi gönderdi. (Orest = Yunanlı bir kumandan) (Edekon=Atilâ'nın hassa ordusu kumandanı)

Edekon Bizans sarayı baş hademesi kılıçtar Krizafüs tarafından kandı rıldı, Atilâ'ya suikast yapacaklardı.

Hun elçileri Teodos tarafından haşlandı.,. Bizansın meşhur elçilerinden Maksimiüs ve suikastı idare edecek olan Vijilâs isminde bir sefaret kâtibi ile Hun elçileri Buda şehrine geldiler. Edekon bilinmez ki korkudan mı, sadakatından mı bu işi herhalde Atilâ'ya açtı. Atilâ elçileri hiç haşlamadı; yalnız sıkı bir tertibatla takip ettirdi. (Vijilâs Edekon'a para almak için geri dönmüş olmasından) kabahatlı bir kimse bulamadı ve çünkü diğerlerinin bu işten haberleri yoktu.

Vijilâs Edekon için (100) altın almış, geri dönmüştü bile, Atilâ bu parayı neden getirdin diye sıkıştırdı, işkence yaptı öğrendi. Bunun üzerine Bizansa müthiş bir nota gönderdi. Az zaman sonra bir cevap aldı :

Bu işler para ile, yerle değil, kan ve demirle ödenecektir.

Teodos ölmüş, yerine Cermanyalı bir kumandan olan Marsinüs geçmişti.

Bunun üzerine Atilâ boşuna asker kırmam diye gözünü garbî Romaya çevirdi.

Bir zamanlar Roma imparatoru Valântiniyen III ün kız kardeşi Onorya'nın gönderdiği nişan yüzüğünü hatırladı, Romaya şöyle bir mektup yazdı :

Roma imparatoru Valântiniyen III ün kız kardeşi Onorya benim nikâhlı karımdır. Onorya'yı ve onun mirası olan Roma imparatorluğunun yarısını hemen gönderin.

Atilâ

Bu mektuba nasıl cevap verileceğini Valântiniyen Aetyüs'e sordu. Aetyüs müthiş düşmanın gözü artık Roma diyerek duşündü, şöyle dedi :

Onorya'yı evlendirelim. Kabul edildi. Kaçık Onorya manastırdan çıkarıldı, bir saray zabiti ile evlendirildi. Ve Atilâ'ya şöyle yazıldı :

Maatteessüf Onarya evlidi. Bir kadına bir erkek gerektir. Aynizamanda Roma imparatorluğu Roma imparatorlarına miras değildir.

Bu cevaba Atilâ kızmadı. Şöyle bir cevap yazdı :

Dedikleriniz doğrudur. Ben bir taşkınlık yaptım, mazur görünüz. Ve şu ricada bulundu :

Galyaya kaçan Hun suvarilerini yakalamak için bir takip yapılacaktır, belki sizin topraklarınıza da girerler, bunu da mazur gör kardaş.

Ayni gün Got kıralı Teodorik'e de şöyle bir mektup yazdı:

Romaya kaçan Hun suvarilerini tutmak için bir müfreze asker gönderdim. Bu size karşı değil, sırf sizi ezen Romaya karşıdır.

Valântiniyen mektubu alınca çok sevindi. Aetyüs'ün çok canı sıkıldı, çünkü o Atilâ'yı tanıyordu. Teodorik Romanın tâbii olduğundan aldığı mektubu Valântiniyen'e gönderdi, Valântiniyen mektubu alınca çok korktu. M. S. (450).

Bir sene sonra Romada bir ses gürledi:

— Atilâ Ren kıyılarında.

Atilâ bu aradan geçen bir sene zarfında bütün boylara haber göndererek asker istemişti. Askerler kafile kafile toplanıyorlardı.

(451) yılının haziranında (700000) kişilik ordu Galyaya doğru yürüdü, Süratla ilerliyor, mukavemet göstermiyen kaleleri tahrip etmiyor ve katliam yapmıyordu. Bu bir gösterişti. Spil, Vorm, Majas şehirlerini bir nefeste aldı. Bezanson, Tengri, Aras şehirlerini zapt ve yağma etti. Meçte çok oğraştl. Onu almadan yürüyecekti. Fakat sonra kale duvarlarının çöktüğünü gördü, zapt ve yağma ederek yürüdü. Sengibanları kandırarak Roan nehrine köprü kurdu. Hedef Orlean, 20 Haziranda Orlean'a geldi. Üç gün müdafaadan sonra kale sukut etti. 23 Haziranda Orlean Atilâ'nın elinde. Askerler yağmaya dalmış, şarap içmişler, serhoş olmuşlardı. Şehir karmakarışık bir durumda idi. Bu sırada nal ve boru sesleri işitildi. Orleanın çoktanberi beklediği Romalı müttefikler yardıma geliyorlar.

Atilâ askerlerini topladı, çekildi, Şalon mevkiinde Katalon ovasında harp vaziyeti aldı. Ertesi gün iki ordu müthiş bir çarpışma yaptı. O gün iki tarafta 300000 kişi öldü. Zayiat iki tarafın da ağırdı; artık birbirlerine taarruz edemediler. Atilâ ordusunu daha kuvvetlendirmek için geri çekildi. Aetyüs bu bir tuzaktır diye takip edemedi. Atilâ Tuna kenarına döndüğü zaman büyük ordunun noksanlarını tamamladı. Bilhassa safta döğüşmeyi, kalkan kullanmayı öğretti. Niyeti bu sefer Romaya şimalden yürümekti. Yürüdü, İzonzo münsabındaki Akileayı bir müddet muhasara-

dan sonra aldı. Bu sırada Venezya mıntakasından kaçan halk sahilde adalara yerleşti. Bugünkü Venediği kurdular.

Atilâ'nın askerlerine buranın iklimi hiç yaramamış çok kırılmışlardı Aetyüs cephe tutmağa çalışıyordu, Valântiniyen çok korkmuştu. Papa Sen Leon'a yalvardı. Papayı Atilâ'ya bir muahede yapmağa gönderdi. Sen Leon İzonzo sahillerinde Atilâ ile bir muahede imzaladı. Atilâ yeni bir sefere hazırlanmak için geri döndü.

Atilâ seferden dönmüş, yorgunluğunu yeni bir evlenme ile gidermek için Akileadan aldığı İldiko ismindeki bir kızla düğünü yapılıyordu.

Atilâ içiyor içiyordu. Bütün kumandanlar coşmuş bağırıyorlar ve şarkı söylüyorlardı. Atilâ da her kumandan ve prens için ayrı bir tas şarap boşaltıyordu. Yatı zamanı geldi. Atilâ gerdeğe girdi. Bütün misafirler salonda sızmış, sabah olmuş, öğle yaklaşıyordu. Sızanlar da birer birer uyanıyorlar. Atilâ neden geç kaldı? O üç yüz kere gerdeğe girdiği halde hiç bu kadar geç kalmamıştı.

Hassa ordusu kumandanı Edekon ve Orest kapıyı çaldılar, ses yok? Hızlı vurduiar, ses yok!

Nihayet kapı balta ile kırıldı. Manzara müthişti. Atilâ samur kürklerin üstünde sapsarı yatıyor, ağzından gelen kanlar sakallarında pelteleşmiş. İldikon bir köşeye sığınmış titriyordu. Doktorlar geldi, muayene neticesi Atilâ kan zehirlenmesinden ölmüş olduğu anlaşıldı Yatağında bulunan iğneden İldikonun zehirlediği zannedildi.

Atilâ öldü haberi Bnda şehrini altüst etti. Bütün halk saraya hücum etmiş setleri aşıyordu. Halk koğuldu. Atilâ ovaya çıkarıldı, ipek otağına kondu. Bütün halk toplanmış bu kadar büyük adama sade gözyaşı yetmez diyerek yüzlerini çiziyorlar, kanlı gözyaşı döküyorlardı. Çadırın etrafını yedi kere dönüp gidiyorlardı. Bir müfreze süvari gece çadırı bekledi. San'atkârlar bir altın, bir gümüş, bir demir tabut yaptılar. Atilâ altın tabuta, altın tabut gümüş tabuta, gümüş tabut demir tabuta kondu. Demir kaynatıldı. Yine bir müfreze askerle götürüldü.

Gaiplere .....

Tunaya atıldığı söylenir. Atilâ şehrinde ozanlar türkü yapmış halk söylüyor:

Atlı atamız öldü
Bizansla Roma güldü
Kanlı göz yaşlarımız
Seller gibi döküldü.

Ş. Akşit GÜRDAL

Yürüyen okula

Dirik babanın köy üniversite sine gidiyoruz. Okulumuz yürüyor; giderken okuyoruz. İstasyonlardan genç, ihtiyar yeni yeni okurlar geliyor; talebe sayısı çoğalıyor. Herkesin kitabı, yaşı, başı ayrı.. Yalnız dilleri ve dilekleri bir : — Köy işi danışmak, köylü için çalışmak davası derslerin özünü teşkil ediyor. Ders zili, teneffüs arası, dersten kaçmak sevdası filân yok, fakat kaynaşma çok.. Talebe öğretmenden iş istiyor. Buna Avrupada (Laboratuar usulü=Öğretme prensibi) diyorlar. Fakat tatbik edemiyorlar.

Her vakit biz onlara imrenecek değiliz a. Biraz da onlar bizden örnek alsınlar.. İşte gene talebelerin bir kısmı iniyor bir kısmı biniyor. Meğer okul Uzunköprüye gelmiş. Halk öğretmenin eline sarıldı işlerini danıştı, öğüt aldı. Sonra Pelvanköyüne varıldı, binlerce köylü, köyün spor ve kooperatif üyeleri, okulalılar öğretmenlerini kucaklamağa gelmişlerdi. Köy adına söz söyleyen Bay Yalçın, bugünkü rejimin köylüye yaptığı iyilikleri, köylünün Atatürk'e karşı duyduğu minnetdarlığı anlattıktan sonra "Büyük General bize yol gösterin !. Çalışacağız, izinizden ayrılmıyacağız. Bu çorak yurdu cennete çevireceğiz. Her uğradığınız vakit bizi daha mesut, köyümüzü daha çok bayındırlanmış bulacaksınız. Yaşasın Atatürk, varolsun büyük Generalımız . . „ dedi.

Büyük köylü dostu "Köy kalkınma davasının Atatürk'ün dileği olduğunu, bu uğurda hiç bir şeyin esirgenmiyeceğini ve her türlü kolaylıkların gösterileceğini, savaşı kazanmak, saadete ulaşmak için çalışmak lâzımgeldiğini ve bunu da köylümüzün yüksek başarıcılığından beklediğini heyecanlı bir şekilde anlattı. Bir hafta içinde bir yıl ileri gitmişsiniz. Başımızda sizi sizden daha çok düşünen Atatürk vardır, köyünüz, gönlünüz şen ol-

sun ! . „ sözleriyle dinleyenleri ağlattı.

Bu törenden sonra Generalla köylüler kırk yıllık ahbap oldular. Konuştular, danıştılar, anlaştılar, söz verdiler söz aldılar.

Okul buradan da kalktı Alpulluya. oradan Mandıra köyüne geçildi. Burada halk büsbütün coşmuş, köye giren yol ağzına taklar kurulmuş; Dirik baba kendini karşılayanlara ateşli sözler söyledi, faydalı öğütler verdi, yapılacak işleri saydı. Geceli gündüzlü elbirlik edip uğraşacağız. Atatürk'ün dileğini yerine getireceğiz. Savaş olacaktır, diyerek köylüyü çılgına döndürdü. Yaşasın Atatürk sesleri dağlardan enginlere yayılan bir top sesini andırıyordu. Bu heyecanla köy okulu, köy sokakları gezildi. Köy odasında (bir köy şûrası) kuruldu. Bütün işler ortaya serildi. Şu kararlar alındı :

1— Ergene üzerindeki değirmen o bölgedeki tarlaları bataklık ettiğinden bu değirmenin zarar gören ilgili köyler tarafından satın alınarak yıktırılması; bataklıkların kurutularak ekilecek bir hale konulması.

2— Ergene üzerine köprü kurularak tarlalara giden üç saatlik Maudıra köyü yolunun bir saat kırk beş dakikaya indirilmesi.

—3 Mandıra ve Pelvan köylerine birer Mehmedcik anıtı dikilmesi.

4—Köy içinde geniş sokaklar açılması, kaldırımlar yapılması; pisliklerin temizlenmesi, bulaşık ve lâğım ayaklarının kanallarla köy dışışa akıtılması.

5— Yol kenarlarının ağaçlandırılması ve iyi korunması.

6 - Son sistem arı ıstatyonu kurmak maksadiyle köylüye yeni kuvanlar verilmesi.

7— Melez horozların soylarını yok ederek yerine Kilorg soyu horozların tezelden dağıtılmasi

8— Geçimi bozuk giden altı çocuklu Bayan Haticeye para yardımı yapılması, çocuklarının okutulması ve emeci usulü ile tarlalarınıa ekilmesi.

9— Köyün çeşitli işleri ve ihtiyaçlarını ilmî bir tekniğe bağlamak için uzmanlar gönderilmesi

10— Beş yıllık köy proğramı üzerinde münakaşalar.

Ve daha saymakla bitmeyecek bir çok işler. . .

Akşam üzeri Sinanlı köyü gezildi. Burada da ayni karşılama, kaynaşma ve danışma.. Artık Alpullu, Babaeski, Havsa

Ağaç yetiştirmenin faydaları

Büyük köylü dostu General Dirik diyor ki:

"Trakya toprakları ağaç yetiştirmeğe çok elverişlidir. Ağaçlı köy cennete, ağaçsız köy cehenneme benzer. Meyva, hem ağzı tatlandırır, insanı güçlü kuvvetli yapar, hem de sahibine avuç dolusu para kazandırır. Bunun için biz köylüye her çeşit fidan vereceğiz. Her köyde köy fidanlıkları kuracağız. Kırda bayırda yetişmiş yabanî meyvaları aşılattıracağız. Trakya topraklarına yılda en az bir milyon ağaç dikilmesine çalışacağız. Eğer her köylü eline geçirdiği ağaç çekirdeklerini bahçesinin münasip bir köşesine ekerse bu iş daha çabuk başarılır.

Köylü bir taraftan da söğüt, kavak, akasya v. s.. gibi ağaçlardan da bol bol yetiştirmelidir. Bu ağaçlar köylünün kereste ve odun ihtiyacını karşılar· Her köylü yeni doğan çocuklarının adına elli, yüz ağaç dikmeyi âdet edinmelidir. Çocuk evlenecek çağa gelinceye kadar o ağaçlar kocaman olur. Başka bir yere el avuç açmadan sadece o ağaçları satsa düğün masrafını çıkarır. Bazı köylerimizde tezek yakıyorlar. Halbuki yan taraflarından

---

yolayla Edirneye dönüldü. Neden bu yoldan dönülüyor diye düşünüyordum. Merakım çok sürmedi: Meğer sayın General boşa geçirmemek her dakika yeni işler görmek kaygusunu taşıyormuş. Yorgunluğunu, rahatını düşünmek aklına gelmiyor. Yolların neresine ağaç dikileceğini, daha önce verilen emirlerin yapılıp yapılmadığını kontrol ediyor. Bozuk yollara, köprülere varıncaya kadar her şey hakkında not alıyor. Edirneye geldikten sonra da evine değil çalışma bürosuna iniyor. Köylünün dileği gecikmesin, akşamın işi sabaha kalmasın diye.. Sevginin, enerjinin canlı ve ideal bir örneği.. Ben şimdi Atatürk rejiminin on yıla sığmıyan işler başardığının manasını daha derinden kavradım;

Vasfi ÇOBANOĞLU

ACIM ÖCÜMÜN armağanı olsun

Elleri böğründe başları dimdik duran iki köylü ile yeldeğirmeni kahramanını andıran sarhoş bir adamın çeneleştiğini gördüm. Daha önce nelerden dem vurulduğunu bilmiyorum, fakat şunları işittim:

— Bana bakın! Benim yanımda bağdaş kurup oturamazsınız, bacak bacak üstüne atamazsınız. İyi kötü ne emredersem yapmağa mecbursunuz. Ben adamı tahtakurusu gibi ezerim. Yüzünüze çarpsam (!) boyun kırmıyacaksınız. Para nerede . . Ortada dilenci çok; biri işime

---

dan akan dere boyları çırçıplak duruyor. Oralara kavak, söğüt dikilirse bir kaç yıl içinde hem köy güzelleşir, hem de dalları nöbetle kesilerek odun, çit vesaire yapılır. Yaktıkları tezekleri de gübre olarak tarlaya atarlar; topraklarının verimi artar, anbar dolusu buğdayları olur.„

Köylü kardeşler!

Bu lafları işittinizya.. İşimiz tıkırında gitmiyor, geçinmenin yolu yokuş demeyin. Önümüz bahar, çekin paçaları, sıvayın kolları elinize geçen ağaç çekirdeklerini tarlanızın bir köşesine ekin. Nasıl ekileceğini bilemezseniz veya ekecek çekirdek bulamazsanız (General Dirik baba) nıza danışın., O, size her türlü kolaylık yollarını gösterir, yardım eder.

Yahu, bir araba odun on onbeş liraya, bir kavak direği de bundan aşağı değil. Mevsiminde kayısının, şeftalinin kilosu 20 40; vişnenin, kirazın kilosu 10-30 kuruştan aşağı düşmüyor. Herşey ona göre.. Bir ağaçtan en aşağı 20 - 30 kilo meyva alınır. Bahçenizde yüz yüzelli ağacınız, iki üçyüz kütüğünüz olursa elinize yılda beş altıyüz papel girer, yüzünüz güler. Ağzınıza tat, altınıza at olur. Gözünüzü açın. Bu günden tezi yok bu işin . . .

Vasfi ÇOBANOĞLU

gelmezse bini karşımda elpençe divan duruyor...ilâ..

Bu sözleri işidince içim yandı, gözlerim yaşardı Dayanamadım. Lafın bitmesini bekleyemedim. Haksızsın be adam, dedim. Aramızda şöyle bir çene yarışı başladı :

— Sen de kim oluyorsun, diye bana da çıkıştı. Omuzları kabardı. Kodoşlandı, şahlandı..

— Ben kim olursam olayım. Fakat sen, ne hakla (bizim can kaynaklarımıza) , Atatürk köylüsüne bu lafları söyleyebiliyorsun. Sen nesin, ne olmak istiyorsun ?.

— Bunlar benim adamım . . İstediğim gibi oynatırım. Sen karışamazsın !

— Hayır oynatamazsın. Belki Sen oynarsın, onlar ağlarsa sen gülemezsin ve mutlaka gülemeyeceksin ! . .

Lafımız bitmemişti. Köylülerden birisi, Bay ! Bizi ekmeğimizden etme, dedi. Karşılık veremedim. Oradan uzaklaştım. Kurtla kuzuları yalnız bıraktım. Şimdi ne diye canavarı kuvalamadım, yakalayıp tokatlamadım, diye üzülüyorum; okuyucularımdan utanıyorum. İşlediğim suç işlenen günahlardan da büyük ! . Beni bağışlamayın ki acım öcümün armağanı olsun..

Vasfi ÇOBANOĞLU

Bir Piyango

Köylüye birşey öğretmenin yolları

I

Her sene yaptığım özel köy inceleme gezilerinde; köylülerin eski çağlara ait diynî ve sosyolojik bir çok atasözleri ve vecizeler söylediklerini görürüm; bu sözlerin, dinleyenler üzerinde çok müessir olduğuna şahit olurüm. Demek ki; cinaslı, istiareli, tezatlı, kinayeli laflar köylü ruhunu okşuyor, heyəcanlandırıyor ve yeni şeyler ilham ediyor. Bu da bize estetik temayüllerin enginliğini, derinliğini gösterir.. Öyle ise köylü tıynetinin ahengini temsil eden bir varlıktır. Onun maddîliği toprağa hakimiyetinden, manevîliği de iyilik ve güzellik duygularının yüksekliğindendir. İşte bu temayül köylüye kültür ve ülkü aşılamanın en açık bir yoludur. Fakat ne yazık ki; henüz bu psikolojik vakıaları kökünden kavramış değiliz. Çayırdan bayır yapıyoruz, dikine gidiyoruz. Onun için de köylüye yeni çağların kıymetlerini aşılayamıyoruz. Yeni şeyler öğretmek arzusu 1— İhtiyaç, 2— Menfaat, 3— Zevk denilen psikolojik ve sosyolojik zaruretlerden ileri gelir. O halde bunlara baş vurarak köylüye bir çok hakikatleri öğretmek mümkün olur. İşte biz bu düşünceye dayanarak; her hafta Halkevinde yaptığımız köylü toplantılarında küçük boyde parasız (Piyangolar) tertip ettik. Biletlerin arkasına bir çok yönden köylüye telkini iycap eden özlü (veciz) cümleler yazdık. [*] Biletler köy-

[*] Bu biletleri bize, Edirne Kız öğretmen okulu talebesinin (Köycülük kolu) hazırlamıştır. Okul direktörü ile bu işi üzerine alan gençlere teşekküre borçluyuz.

lüye parasız dağıtıldı. Fakat piyangoya girebilmek için biletlerdeki yazılı sözlerin ezberlenmesini mecburî tuttuk. Okumak bilmeyenlere de biz yardım ederek ezberleteceğimizi söyledik. Ezberlemek için on dakika ara verdik.. On dakika bitince her köylüye sıra ile bu yazıları ez berinden ve yüzünden okuttuk. Bu suretle yüzlerce cümle herkes tarafından işitilmiş ve öğrenilmiş bulunuyor. Bu pek hoş ve alâkalı oluyor. Hele hiç okuma, yazma bilmeyenleri okuyuşları pek enteresan.. Bundan sonra piyango çekiliyor. Hangi bilete çıkmış ise, bilet sahibi yüksek bir yere çıkarak biletteki lafları yüksek sesle tekrar ediyor. İkinci bir piyango bileti alabilmek için bu uğurlu sözün herkes tarafından ezberlenmesi şart koşuluyor.

İşte bu suretle haftada bir iki lira ile köylüye yüzlerce faydalı sözler belletmek mümkün oluyor.

V. Ç.

KOŞALIM

Bayrağım ufuklara rengini dağıtırken İnesi köyüne varmak için acele ediyorduk. Dirimimin hiç bir dakikasında bu heyecanı duyamadım; sürekli bir hummaya yakalanmıştım sanki.

Uzun, bakımsız yolun uçsuz boşluğunda atların nal sesleriyle doluyduk : Bu sesler bana, yurdumun en çetin, en gür ahengini veriyordu. Biran önce, özbenliğimi bulmak için saniyeleri sayıyordum. Taaa.. uzaklarda, bayrağımın dalgalarına sarınan ufak bir nokta. İşte köy göründü.. İstiyordum ki, çabucak oraya varayım, yollarda soruları cevapsız bırakışımın acısını çıkarayım.

Zira her rasladığım bozuk yol, bakımsız tarla, taşan göl, batak yer isyan ediyordu.. bakım için.

*
* *

Köyde bir ihtiyara sordum :

— Atatürk'ü sever misin baba ?

Yüzüme öyle acıyarak, o kadar alay ederek baktı ki bu iki ateşin karşısında durmağa dayanamadım, koşakoşa ve göğsümde kıvanç dalgalariyle uzaklaştım . . Köylü devrimin tadını almış, ona, bizden çetin bir hamle ile sarılmıştır.

Yalnız o, uçsuz kırlarının boşluklarında medeniyet gürültüsü duymak istiyor . . Okul istiyor . . Bakım istiyor . , Öyle ise, ileriyi görerek yorulmadan, sarsılmadan, sarp bir kükreyişle köye ve köylüye koşalım . . . Ko .şaa..lımm...

4 A, dan

171 SABAHAT

A L T I O K : — Sözünün eri ol kızım; Tanrı yardımcındır . .

Köyüm köylüm

Başımda oğuldayur köyümün coşkun sesi,
Bu ses; benim içimin bitmiyen bir nağmesi.
Bu sese uyuyorum ondaki zevkler başka,
Derinden duyanlardır tapınanlar bu aşka.

§

Hiç bir müzikte yoktur bu seslerin akışı,
Köylünün sesidir bu. onun içi yakışı,
Onlarda kalp denen şey hep iyilik doğurur,
İnsaniyet onları öz hamurdan yoğurur.

§

Bütün gün didinmenin yarına kattığı ne ?
Bu dökülen terlerin cebine attığı ne ?
Onun sade bildiği altın başlı güneştir,
Koyunları, sabanı onun derdine eştir.

§

Yürü çok uzak değil gideceğimiz bu yol,
Onlara tapacaksın onlar için varlık ol,
Bu gençliğin içinden taşmalı köy ülküsü,
Bu ulus yükselemez yükselmezse köy.

§

Başımda oğuldayor köyümün coşkun sesi,
Bn ses benim içimin bitmiyen bir nağmesi,
Bu sese uyuyorum ondaki zevkler başka,
Derinden duyanlardır tapınanlar bu aşka.

Vildan ADZEL

Çıksam Meriç boyuna

Kılıncımın kınından süzülürken daha kan,
Var mı ölü diyerek kurd'a kör gözle bakan?
Göğsümdeki volkanı var mı sönmüş zanneden ?
Yok mu hİç içinizde dönüp ötkünce bakan ?

§

Ben kanımla yazarkən göğe Türklük adını;
Erekeğe güven verdi gücile Türk kadını.
Tutsak olmıyan kanım haykıran gür sesile;
Ölüm saçan Kartal'ın kopardı kanadını.

§

Türkiye bir göğdedir bölemez onu ürkün
Yüreği her yerinde bir hızla çarpar Türkün
Unutma damarında dolaşan kan değildir
Ateştir yüreğinden fışkıran her an Türkün.

§

Sinsi, sinsi sokulma şen yurdumun koynuna
Yanıma mertçe yaklaş ve sonra çık oyuna
Gücünü deneyecek çıksın Meriç boyuna.

4 A. dan
Mukaddes ERDEM

Trakya ve Traklar
HAKKINDA KONUŞMA

— Tık, tık; tık.

— Buyurun.

— İyigün bayım.

— İyigün kardeşim, buyurun; oturun. Ne buyruğunuz var ?

— Okulda öğretmenimiz bize Trakya ve Trakyalılar hakkında bildiklerimizi yazmamız ödevini verdi. Tarih kitabımızda Trakyalılar için yazılmış bazı sözler varsa da Trakyanın sınırları nereleridir, bunun için ne tarih kitabımızda, ne de coğrafya kitaplarımızda hiç bir söz yok, Bu uğurda sizin bana yardım etmenizi dilemeğe geldim.

— Evet, doğru söylüyorsun kardeşim, Trakyanın sınırları neresidir, Traklar kimler idi; nereden geldiler; neler yaptılar dolaylı bir biçimde yazan kitabımız yoktur. Bunun için bir zamanlar epice incelemeler yapmış idim. İstersen sana onları söyleyeyim de yaz,

— Teşekkür ederim. Ben zaten sizden bunu istiyorum.

— Trakya denince bundan otuz yıl öncelerine kadar Balkan dağları ile Marmara ve Ege denizi arasındaki yerlere denirdi ki bunun doğusunda Karadeniz, batısında Mesta Karasu'yu bulunuyordu. Son zamanlarda ise Türkiyenin Avrupa kıtasındaki bu günkü toprakları ile Lozan antlaşması üzerine Yunanlıların elinde kalmış olan Meriç ve Mesta Karasu'yu aralarındaki bölgelere diyorlar. Bizde olana doğu Trakyası, Yunanlıların elinde olana ise batı Trakyası diyorlar. Fakat bu söylediklerimin ikisi de doğru değildir, Tarihin Trakya adını verdiği memleket çok daha geniş ve çok daha büyük yerdir.

— Bayım, bana bu uğurdaki incelemelerinizi söyleyin de ben de yazayım. Sonra öğretmen beğenirse ben de Altı oka veririm de onu okuyanlar da bu incelemelerinizden faydalanırlar.

— Peki kardeşim, asıl Trakyanın doğu kıyıları Karadenizin coşkun suları ile yıkanır. Kuzeyi ise Tuna ırmağının Karadenize döküldüğü yerden başlayarak Tuna boyunca gider, ta bugünkü Sırbistanın Tunaya karışan

Morava çayının ağzında biter. Trakyanın batı sınırları Morava çayının ağzından başlayarak güneye doğru iner, Vardar ırmağını bulur ve o ırmağın Ege denizine döküldüğü yerde biter. Güneyi ise Ege ve Marmara denizleri ile sınırlanır ki bu sınırlar içindeki Trakyanın sathı mesahası 160, 170 bin kilometre murabbaı yer tutar.

— O halde Bulgaristanın bütünü ile Romanyanın, Yugoslavyanın ve Yunanistanın bir çok yerleri Trakya sınırları içinde kalıyor demek.

— Evet, bugün Bulgaristan denen yer, Trakyanın bir parçası olduğu gibi Tunanın güneyindeki Romanya toprakları ile Moravanıu ve Vardarın doğusundaki bütün Sırp toprakları, aşağıdaki Yunan toprakları hep Trakyadandır; Sırpların, daha doğrusu Islavların, Bulgarların bu topraklara yarleşmeleri Traklardan çok sonradır, Trakların milâdtan 40 asır ve hattâ daha önce geldikleri yoranlanıyorsa da kesin olarak kaç yıl olduğu bilinmiyor.

Tarih buralarını Trakların elinde bulduğu için buralara Trakya adını vermiş ise de Traklar da bu ellere sonundan gelme olup bunların kökleri de Türktür ve orta Asyadan Karadenizin kuzeyi yolu ile gelmişlerdir.

Trak, eski Türkçede orman ve ağaç anlamına gelir. Bunun için Trakyaya yerleşen Türk boyları ya geldikleri yerden bu adı getirmiş olmaları ve yahut yerleştikleri vakit buralarının ormanlık yerler olmasından dolayı bu adı almış olmaları gerektir.

Trakya hakkında bugün bu kadarla keselim de eğer hoşuna giderse başka bir gün Trak boyları ve Trakya hakkında da sana bildiklerimi söylerim, olmaz mı ?

— Teşekkür ederim.

B. P.